

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Сумський національний аграрний університет
Факультет економіки і менеджменту
Кафедра економіки та підприємництва

Робоча програма (силабус) освітнього компонента
Основи економіки місцевого розвитку
(обов'язковий)

Реалізується в межах освітньої програми «**Економіка місцевого розвитку**»

за спеціальністю **051 Економіка**

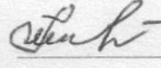
на **2 (магістерському)** рівні вищої освіти

Суми – 2021

Розробник:

(підпис)

А.І. Сухоставець, к.е.н., доцент, доцент кафедри

Розглянуто, схвалено та затверджено на засіданні кафедри економіки та підприємництва	протокол від 16 червня 2021 р. №12
	Завідувач кафедри Терещенко С. І.

Погоджено:

Гарант освітньої програми

(підпис)

Ковбаса О. М.

Декан факультету, де реалізується освітня програма

(підпис)

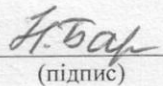
Строченко Н. І.

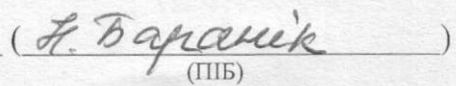
Рецензія на робочу програму (додається) надана: Пилипенко В.В.

Ковальова О. М.

Методист відділу якості освіти,
ліцензування та акредитації

(підпис)

()
(ПІБ)

Зареєстровано в електронній базі: дата: « 26 » 08 2021 р.

Навчальний рік, в якому вносяться зміни	Номер додатку до робочої програми з описом змін	Зміни розглянуто і схвалено		
		Дата та номер протоколу засідання кафедри економіки та підприємництва	Завідувач кафедри економіки та підприємництва	Гарант освітньої програми

1. Загальна інформація про освітній компонент

1	Назва ОК	Основи економіки місцевого розвитку			
2	Факультет / кафедра	Економіки і менеджменту / Економіки та підприємництва			
3	Статус ОК	Обов'язковий			
4	Програма/Спеціальність, складовою яких є ОК	Економіка місцевого розвитку / 051 «Економіка»			
5	Рівень НРК	7			
6	Семестр та тривалість вивчення	1 курс			
7	Кількість кредитів ЄКТС	5			
8	Загальний обсяг годин та їх розподіл	Контактна робота (заняття) заочна		Самостійна робота	
		Лекційні	Практичні /семінарські	Лабораторні	122
		14	14	-	
9	Мова навчання	Українська			
10	Викладач/Координатор освітнього компонента	Доцент кафедри економіки та підприємництва, кандидат економічних наук (PhD) Сухоставець Андрій Іванович			
10.1	Контактна інформація	andrii.sukhostavets@snau.edu.ua ; ауд. 403а-е.			
11	Загальний опис освітнього компонента	В сучасних умовах децентралізації розвиток місцевої економіки є важливим аспектом в діяльності відповідних органів влади. Економічний розвиток є запорукою добробуту територіальних громад, оскільки забезпечує зайнятість працездатного населення, наповнення місцевого бюджету і відповідний благоустрій громади, розвиток її інфраструктури. Вивчення курсу є обов'язковим компонентом підготовки магістрів з економіки місцевого розвитку, адже він надає здобувачам необхідні теоретичні знання та практичні навички з розвитку місцевої економіки.			
12	Мета освітнього компонента	Набуття студентами системи теоретичних знань та практичних вмінь з основ економіки місцевого розвитку в Україні. Підготовка кваліфікованих фахівців, здатних вирішувати завдання та проблеми у сфері місцевого економічного розвитку, приймати відповідні аналітичні та управлінські рішення щодо забезпечення розвитку територіальних громад через підвищення ефективності ресурсного потенціалу та залучення інвестиційних ресурсів.			
13	Передумови вивчення ОК, зв'язок з іншими освітніми компонентами ОП	1. Освітній компонент базується на дисциплінах з циклу бакалаврської підготовки (Економіка і організація агроформувань і сільських територій, Регіональна економіка). 2. Освітній компонент є основою для дисципліни: Місцевий бізнес та підприємництво			
14	Політика академічної доброчесності	Дотримання засад політики академічної доброчесності реалізується на засадах положень «Кодексу академічної доброчесності Сумського НАУ». Списування – завдання не зараховується. Використання заборонених засобів під час контрольних засобів – відповідь не зараховується. Плагіат – завдання не зараховується.			
15	Посилання на курс у системі Moodle	https://cdn.snau.edu.ua/moodle/course/view.php?id=4682			

**2. Результати навчання за освітнім компонентом
та їх зв'язок з програмними результатами навчання**

Результати навчання за ОК: Після вивчення мікроекономіки студент очікувано буде здатен...	Програмні результати навчання, на досягнення яких спрямований ОК		Як оцінюється ДРН
	ПРН 11	ПРН 12	
ДРН1: розуміти сутність, концепції та цілі місцевого економічного розвитку, його інституційне забезпечення	x		Тести множинного вибору, виконання есе
ДРН2: знати та аналізувати механізми та інструменти підтримки розвитку місцевого бізнесу та підприємництва	x		Тести множинного вибору, виконання есе
ДРН3: розуміти сутність, значення трудових ресурсів для місцевої економіки, визначати їх стан та інструменти розвитку	x	x	Тести множинного вибору, розрахункове завдання, виконання есе
ДРН4: знати джерела та механізми залучення фінансування місцевого економічного розвитку	x	x	Тести множинного вибору, виконання есе
ДРН5: знати, вміти проводити моніторинг та оцінку стратегій і проектів місцевого економічного розвитку	x	x	Тести множинного вибору, розрахункове завдання
ДРН6: розуміти сутність, необхідність та вміти обґрунтовувати управлінські рішення щодо інтеграції екологічної сталості в місцевий економічний розвиток	x	x	Тести множинного вибору, виконання есе

ПРН 11. Визначати та критично оцінювати стан та тенденції соціально-економічного розвитку, формувати та аналізувати моделі економічних систем та процесів

ПРН 12. Обґрунтовувати управлінські рішення щодо ефективного розвитку суб'єктів господарювання, враховуючи цілі, ресурси, обмеження та ризики

3. Зміст освітнього компонента (Програма навчальної дисципліни)

Тема. Перелік питань, що будуть розглянуті в межах теми	Розподіл в межах загального бюджету часу						Рекомендована література
	Аудиторна робота				Самостійна робота		
	Лк		п.з / семін.				
	ден.	заочн.	ден.	заочн.	ден.	заочн.	
Тема 1. Основи місцевого економічного розвитку 1.1. Концепція місцевого економічного розвитку (МЕР) 1.2. Еволюція МЕР: вітчизняний та світовий досвід 1.3. Інституційне забезпечення та управління МЕР 1.4. Завдання та вміння спеціаліста з місцевого економічного розвитку		2		2		20	Основна: 2-8 Додаткова: 13-40
Тема 2. Підтримка розвитку місцевого бізнесу та підприємництва 2.1. Створення сприятливого бізнес-клімату 2.2. Інструменти (інституції) створення та підтримки розвитку підприємництва 2.3. Інструменти збереження та розширення поточних суб'єктів господарювання		2		2		20	Основна: 2-8 Додаткова: 13-40
Тема 3. Розвиток трудових ресурсів 3.1. Важливість кваліфікованих трудових ресурсів для мер 3.2. Інструменти розвитку трудових ресурсів: політика уряду та приватний сектор 3.3. Інновації в управлінні трудовими ресурсами 3.4. Врахування гендерних аспектів у МЕР		2		2		20	Основна: 2-8 Додаткова: 13-40
Тема 4. Фінансування місцевого економічного розвитку 4.1. Джерела та механізми фінансування МЕР 4.2. Бюджетне фінансування МЕР 4.3. Інвестиційні механізми фінансування МЕР 4.4. Фінансування проектів МЕР через гранти		2		2		20	Основна: 2-8 Додаткова: 13-40
Тема 5. Моніторинг та оцінка стратегій і проектів МЕР 5.1. Особливості моніторингу та оцінки МЕР 5.2. Підходи до моніторингу стратегій і проектів МЕР 5.3. Процес та етапи оцінювання МЕР		2		2		20	Основна: 2-8 Додаткова: 13-40

Тема 6. Екологічна сталість і місцевий економічний розвиток 6. 1. Екологічна сталість місцевого економічного розвитку на функціональному рівні 6. 2. Екологічна сталість місцевого економічного розвитку на організаційному рівні 6. 3. Екологічна сталість і місцевий економічний розвиток у сільських громадах		4		4		22	Основна: 2-8 Додаткова: 13-40
Всього	-	14	-	14	-	122	

4. Методи викладання та навчання

ДРН	Методи викладання	Кількість годин	Методи навчання	Кількість годин
ДРН1: розуміти сутність, концепції та цілі місцевого економічного розвитку, його інституційне забезпечення	Лекція, практичне заняття, дискусія	4	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка есе	20
ДРН2: знати та аналізувати механізми та інструменти підтримки розвитку місцевого бізнесу та підприємництва	Лекція, практичне заняття, дискусія	4	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка есе	20
ДРН3: розуміти сутність, значення трудових ресурсів для місцевої економіки, визначати їх стан та інструменти розвитку	Лекція, практичне заняття, дискусія	4	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка есе	20
ДРН4: знати джерела та механізми залучення фінансування місцевого економічного розвитку	Лекція, практичне заняття, дискусія	4	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка есе	20
ДРН5: знати, вміти проводити моніторинг та оцінку стратегій і проєктів місцевого економічного розвитку	Лекція, практичне заняття, дискусія	4	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка есе	20
ДРН6: розуміти сутність, необхідність та вміти обґрунтовувати управлінські рішення щодо інтеграції екологічної сталості в місцевий економічний розвиток	Лекція, практичне заняття, дискусія	8	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка есе	22

5. Оцінювання за освітнім компонентом

5.1. Сумативне оцінювання

5.1.1. Для оцінювання очікуваних результатів навчання передбачено

№	Методи сумативного оцінювання	Бали / Вага у загальній оцінці	Дата складання
1.	Есе	20/20%	Протягом семестру
2.	ІРЗ	25/25%	Протягом семестру
3.	Тестування	25/25%	Протягом семестру
4.	Іспит (письмова відповідь на відкриті питання та виконання практично-розрахункового завдання)	30/30%	За графіком сесії

5.1.2. Критерії оцінювання

Компонент	Незадовільно	Задовільно	Добре	Відмінно
Есе	<12 балів	12-15	15-17	18-20
	Вимоги щодо завдання не виконано	Більшість вимог виконано, але окремі складові відсутні або недостатньо розкриті, відсутній аналіз інших підходів до питання	Виконано усі вимоги завдання	Виконано усі вимоги завдання, продемонстровано, креативність, вдумливість, запропоновано власне вирішення проблеми
ІРЗ	<15 балів	15-18	19-22	23-25
	Завдання не виконано	Методика виконання вірна, але наявні суттєві помилки	Завдання виконано, але існують несуттєві помилки	Завдання повністю виконано. Помилки відсутні
Іспит	<18 балів	18-22	23-22	27-30
	Завдання не виконано	Методика виконання вірна, але наявні суттєві помилки	Завдання виконано, але існують несуттєві помилки	Завдання повністю виконано. Помилки відсутні

5.2. Формативне оцінювання:

Для оцінювання поточного прогресу у навчанні та розуміння напрямів подальшого удосконалення передбачено

№	Елементи формативного оцінювання	Дата
1	Тестування в (Google Forms, Kahoot)	По закінченню кожної теми
2	Заповнення відомостей самооцінювання	По закінченню кожної теми
3	Виконання завдань за допомогою додатків Microsoft	Під час виконання практичних завдань
4	Письмовий зворотний зв'язок на есе	Протягом 1 тижня після виконання
5	Усний зворотній зв'язок від викладача та студентів після презентації	Під час виконання завдання

5.3. Шкала оцінювання (підсумкова) – загальноприйнята для Університету:

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	Для екзамену, курсового проекту (роботи), практики, кваліфікаційної роботи	для заліку
90 – 100	відмінно	зараховано
82-89	добре	
75-81		
69-74	задовільно	
60-68		
35-59	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

6. Навчальні ресурси (література)

6.1. Основні джерела

6.1.1 Підручники, посібники:

1. Борщ Г. А., Вакулєнко В. М., Гринчук Н. М., Дехтяренко Ю. Ф., Ігнатенко О. С., Куйбіда В. С., Ткачук А. Ф., Юзефович В. В. Ресурсне забезпечення об'єднаної територіальної громади та її маркетинг: навч. посіб. К., 2017. 107 с.

2. Місцевий економічний розвиток у територіальних громадах: корисні поради та кращі практики. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/717/MER_2021_WEB.pdf
 3. Посібник з основ теорії і практики МЕР «Місцевий економічний розвиток – шлях до процвітання громади» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.mled.org.ua/media/docs/LED_Guide_2014_UKR.pdf
 4. Практичний посібник «Місцевий економічний розвиток: моделі, ресурси та інструменти фінансування». Частина 1. МЕР: сучасні концепції, моделі та ресурси. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://pleddg.org.ua/wp-content/uploads/2020/09/PLEDDG_LED_Finance_Guide_Part_1.pdf
 5. Практичний посібник «Місцевий економічний розвиток: моделі, ресурси та інструменти фінансування». Частина 2. Бюджетні інструменти [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://pleddg.org.ua/wp-content/uploads/2020/09/PLEDDG_LED_Finance_Guide_Part_2.pdf
 6. Практичний посібник «Місцевий економічний розвиток: моделі, ресурси та інструменти фінансування». Частина 3. Інвестиційні інструменти [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://pleddg.org.ua/wp-content/uploads/2020/09/PLEDDG_LED_Finance_Guide_Part_3.pdf
 7. Практичний посібник «Місцевий економічний розвиток: моделі, ресурси та інструменти фінансування». Частина 4. Фінансово-кредитні інструменти [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://pleddg.org.ua/wp-content/uploads/2020/09/PLEDDG_LED_Finance_Guide_Part_4.pdf
 8. Практичний посібник «Місцевий економічний розвиток: моделі, ресурси та інструменти фінансування». Частина 5. Грантові Інструменти [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://pleddg.org.ua/wp-content/uploads/2020/09/PLEDDG_LED_Finance_Guide_Part_5.pdf
 9. Практичний посібник з питань формування спроможних територіальних громад. – К.: Асоціація міст України, 2015. – 40 с.
 10. Співробітництво територіальних громад (міжмуніципальне співробітництво – ММС): навчально-практичний посібник / заг. ред.: В. В. Толкованов, Т. В. Журавель. Київ, 2016. 154 с.
- 6.1.2 Методичне забезпечення:
11. Сухоставець А.І. Основи економки місцевого розвитку: конспект лекцій для студентів 1 курсу магістратури заочної форми навчання спеціальності 051 «Економіка», освітня програма «Економіка місцевого розвитку»/Суми, Сумський національний аграрний університет, 2021 85с.
 12. Сухоставець А.І. Основи економки місцевого розвитку: методичні вказівки для проведення практичних занять для студентів 1 курсу магістратури заочної форми навчання спеціальності 051 «Економіка», освітня програма «Економіка місцевого розвитку» / Суми, Сумський національний аграрний університет, 2021 – 25с.
- 6.2 Додаткові джерела:
13. Возняк Г. В. Бюджетна політика розвитку регіонів України: сучасна парадигма та орієнтири подальших реформ: монографія. Львів: ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України», 2016. 520 с.
 14. Жук П. В. Інвестиційний потенціал територіальних громад: суть поняття та питання управління [Електронний ресурс] / П. В. Жук, З. О. Сірик // Регіональна економіка. - 2017. - № 2. - С. 16-22. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/regek_2017_2_5
 15. Закон України «Про співробітництво територіальних громад» від 17.06.2014 р. №1508-VII / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1508-18>
 16. Кириленко О. П., Максимчук О. С. Капітальні інвестиції з місцевих бюджетів: сучасна практика та перспективи удосконалення. Інвестиції: практика та досвід. 2019. № 2. С. 5-11. DOI: 10.32702/2306-6814.2019.2.5
 17. Кравців В., Сторонянська І., Жук П. Реформування територіальної основи місцевого самоврядування в контексті його фінансової спроможності. Економіка України.2017.№1.С.41-51.
 18. Моніторинг процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування станом на 10 січня 2020 року. Децентралізація: сайт: URL: decentralization.gov.ua
 19. Олексюк Г. В., Лисяк Н. М., Попадинець Н. М. Концептуально-структурні моделі ендогенного потенціалу об'єднаних територіальних громад як передумова підвищення їх конкурентоспроможності. Економіка України. 2019. № 3. С. 52-69.
 20. Оленковська Л. П. Місцевий економічний розвиток об'єднаних територіальних громад і державна політика у сфері земельних відносин [Електронний ресурс] / Л. П. Оленковська. // Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування. - 2019. - № 1. - Режим

доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ttpdu_2019_1_41

21. Пальчук В. Розвиток економічного потенціалу громад у рамках реформи з децентралізації [Електронний ресурс] / В. Пальчук // Україна: події, факти, коментарі. – 2018. – № 11. – С. 38–50. – Режим доступу: <http://nbuviar.gov.ua/images/ukraine/2018/ukr11.pdf>.
22. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 05.02.2015 р. № 157-VIII. Законодавство України: сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19>
23. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки: постанова Кабінету Міністрів України від 05.08.2020 р. № 695. Законодавство України: сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text>
24. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР. Законодавство України: сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр>
25. Про регулювання містобудівної діяльності: Закон України від 17.02.2011 р. № 3038-VI. Законодавство України: сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17>
26. Пухир С. Т. Фінансові механізми реалізації державної регіональної політики: сучасний стан та пріоритети вдосконалення: монографія. Київ: Державний вищий навчальний заклад «Університет банківської справи», 2017. 374 с.
27. Сірик З. О. Економічний розвиток і співробітництво територіальних громад [Електронний ресурс] / З. О. Сірик // Регіональна економіка. - 2016. - № 3. - С. 34-42. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/regek_2016_3_7
28. Сірик З. О. Ендогенні чинники активізації використання інвестиційно-інноваційного потенціалу територіальних громад [Електронний ресурс] / З.О.Сірик // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. - 2018. - Вип. 4. - С. 125-133. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sepspu_2018_4_24
29. Сірик З. О. Ефективність використання механізмів співробітництва територіальних громад в умовах децентралізації влади [Електронний ресурс] / З. О. Сірик // Регіональна економіка. - 2020. - № 2. - С. 17-32. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/regek_2020_2_4
30. Сірик З. О. Міське самоврядування та інвестиційні процеси: європейські процеси та вітчизняні реалії [Електронний ресурс] / З. О. Сірик // Ефективність державного управління. - 2016. - Вип. 4. - С. 266-274. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efdu_2016_4_32
31. Сірик З. О. Особливості формування інвестиційних потреб місцевого самоврядування [Електронний ресурс] / З. О. Сірик // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. - 2020. - Вип. 3. - С. 32-42. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sepspu_2020_3_7
32. Сірик З. О. Поняття та складові фінансово-інвестиційного забезпечення місцевого самоврядування [Електронний ресурс] / З. О. Сірик // Регіональна економіка. - 2020. - № 1. - С. 100-112. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/regek_2020_1_13
33. Сірик З. О. Проблеми кооперування інвестиційних ресурсів територіальних громад [Електронний ресурс] / З. О. Сірик // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. - 2018. - Вип. 2. - С. 37-43. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_Ekon_2018_2_8
34. Сірик З. О. Проблеми соціально-економічного розвитку територіальних громад в адміністративно-територіальній системі України [Електронний ресурс] / З. О. Сірик // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. - 2016. - Вип. 4. - С. 18-22. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sepspu_2016_4_6
35. Сірик З. О. Реформування адміністративно-територіального устрою України в контексті європейського досвіду [Електронний ресурс] / З. О. Сірик // Регіональна економіка. - 2019. - № 4. - С. 152-165. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/regek_2019_4_17
36. Сірик З. О. Розвиток місцевого самоврядування у процесі реформування адміністративно-територіального устрою України [Електронний ресурс] / З. О. Сірик // Ефективність державного управління. - 2016. - Вип. 1-2(1). - С. 248-256. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/efdu_2016_1-2\(1\)_30](http://nbuv.gov.ua/UJRN/efdu_2016_1-2(1)_30)
37. Сірик З. О. Фінансова децентралізація як передумова нарощення потенціалу місцевого самоврядування в Україні [Електронний ресурс] / З. О. Сірик // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. - 2020. - Вип. 1. - С. 10-20. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sepspu_2020_1_4

38. Сірик З. О. Шляхи використання зарубіжного досвіду міжмуниципального інвестиційного співробітництва [Електронний ресурс] / З. О. Сірик // Проблеми економіки. - 2018. - № 1. - С. 15-21. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pecon_2018_1_3
39. Сторонянська І. З. Децентралізація в Україні та її вплив на соціально-економічний розвиток територій: методичні підходи та результати оцінювання: наукова доповідь. Львів: ІРД НАНУ, 2018. 144 с.
40. Територіальні громади в умовах децентралізації: ризики та механізми розвитку: монографія / ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України»; наук. ред.: В. С. Кравців, І. З. Сторонянська. Львів, 2020. 531 с. (Серія «Проблеми регіонального розвитку»). URL: <http://ird.gov.ua/irdp/p20200001.pdf>
- 6.3 Інформаційні ресурси:
41. Портал «Децентралізація»: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://agroua.net>.
42. Фонд Східна Європа / Місцевий економічний розвиток: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eef.org.ua/programi/mistsevij-ekonomichnij-rozvitok>.
43. Проект «ПРОМІС»: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pleddg.org.ua/ua>.
44. Інститут громадянського суспільства: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.csi.org.ua>.
45. Проект міжнародної технічної допомоги «МІСЦЕВИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК МІСТ УКРАЇНИ»: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mled.org.ua>.
46. Всеукраїнська Асоціація об'єднаних територіальних громад: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.hromady.org>.
- 6.4. Програмне забезпечення
- Стандартні пакети прикладних програм MS Office